

Eesti linnud said uue arvukushinnangu

Eesti lindude pesitsusaegset ja talvist arvukust ning nende näitajate muutusi hindab Eesti Ornitoloogiaühing iga viie aasta järel, tänavu sai valmis arvult viies kokkuvõte. Faunistilise info ülevaatamine ja korrigeerimine on vajalik, sest muutuvad nii lindude levik, arvukus kui ka meie teadmised, mille põhjal hinnanguid anda.

Lindude arvukust hindab selleks loodud spetsialistidest koosnev töörühm. Hindamise aluseks on peamiselt pikajaliste loendusprojektide, eriuuringute ja linnuharulduste komisjoni kogutud andmed ning piirkondlikud kokkuvõtted. Pesitsevate lindude arvukuse hindamiseks kasutatakse põhiliselt punktloenduse tulemusi, kuid sel korral oli suur abi ka uue linnuatlase koostamise raames tehtud transektloendustest. Talvituvate lindude arvukuse hindamiseks saadakse aga andmeid peamiselt talvituvate vee- ja maismaalindude loendustest.

Eesti lindude ametlikku nimestikku kuulub praegu 374 liiki. Neist pesitseb meil 225 liiki, kellest 210 on regulaarsed haudelinnud. Talvel esineb meil 158 linnuliiki, neist 109 regulaarselt. Eksikülalisi on nimestikus 113 liiki. Hinnanguliselt pesitseb Eestis kokku ca 13–20 miljonit paari linde, kellest umbes 95% on värvulised. Kõige arvukamaks pesitsejaks on meil metsvint (1,7–2,2 miljonit paari), üle miljoni paari võib

olla ka pesitsevaid salulehelinde, punarindasid ja pruunselg-põõsalinde.

Hindamine näitab, et head teadmised on meil vaid umbes kolmandiku pesitsevate liikide kohta ja paljude liikide arvukust tuleb paraku endiselt hinnata vaid oletamise teel. Kõige parem info on meil värvuliste kohta, head on teadmised ka haukaliste (kullid, kotkad jt) ja rähniliste kohta. Teadmised on tublisti paranenud must-toonekure, rukkiräägu, laanepüü ja paljude värvuliste kohta. Väga vilets on aga näiteks tulvilisi puudutav andmestik.

Arvukushinnangute täpsustamiseks on veel palju tööd teha, rääkimata nende muutuste jälgimisest. Olukorda saab parandada vaid heal tasemel loendustega. Väga suur osa hindamise aluseks olevatest andmetest on kogutud vabatahtlike linnuhuviliste abiga, kes on loendusprojektides kaasa löönud. Seega

Tänu nüüdisaegsetele uurimismeetoditele on teadmised must-toonekurest oluliselt kasvanud. Paraku näitavad tulemused, et tema arvukus oli meil varem ülehinnatud.

Foto: Uuras Skuus

sõltub meie teadmiste kasv lindude arvukusest otseselt igapäevase aktiivsusest ja abist.

Suur tänu kõigile linnuloendustes kaasalööjatele!

Täpsemalt loe uutest arvukushinnangutest ajakirja "Hirundo" viimasest numbrist.

*Arvukuse töörühma nimel,
Jaanus Elts*

Aasta lind 2010

Ornitoloogiaühing valis 2010. aasta linnuks õgijate paari – punaselg- ja hallõgija. Need hirmuäratava nimega liigid on meil küllaltki tavalised, kuid siiski vähem tuntud. Loodetavasti aitab aasta linnu tiitel ja aasta jooksul korraldatavad üritused ning kavandatavad tegevused nende tuntuse kasvule kaasa ja ehk saab selgemaks seegi, miks neil selline nimi on. Aasta lind 2010 ettevõtmise juhhib Tarvo Valker. Kõik ideed ja ettepanekud on oodatud! JOONISTUSED: MIKE LANGRISH / WWW.RSPB-IMAGES.COM

Punaselg-õgija – *Lanius collurio*

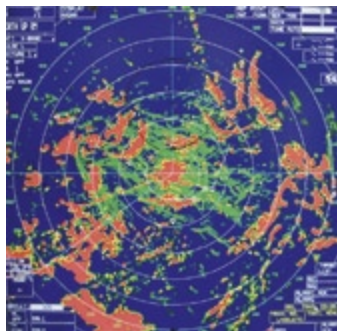

Hallõgija – *Lanius excubitor*

Nüüdisaegsed radaruuringud jõudsid Eestisse

Käesoleva aasta maikuus toimusid Läänemaal Virtsus lindude rände uurinud, kus Eestis esmakordselt kasutati nüüdisaegse radari abi. Tegemist oli ühe osaga Saaremaa püsiühenduse keskkonnamõtjude hindamise linnustiku osast, mida korraldab Eesti Maaülikool ornitoloog Aivar Leito juhtimisel.

Radarvaatlusteks kasutati mobiilset, mikrobussile või maasturile monteeritavat laevaradarit. Kogu tehnika koos meeskonnaga telliti kohale Taanist. Virtsus kasutatud radariga on võimalik saada detailne pilt lindude liikumisest kuni 10 km kaugusel ja 1,8 km kõrgusel selle asukohast ja seda nii päeval kui öösel. Saadud pildi tõlgendamine on siiski üsna keeruline ja vajab lisaks ka vaatlemist binokli või vaatlustoruga.

Radaripildilt vajaliku info väljalugemine vajab teadmisi ja kogemusi.

Bussile paigaldatud radarijaam 2009. a Virtsus.

Fotod: Leho Luigujõe

Virtsus toimunud Suure Väina linnustiku uurinute käigus loendati visuaalse vaatluse teel kahe nädalaga läbirändel 783 700 lindu 134 liigist. Neist arvukaimad olid valgepõsk-lagle (ligi 222 000 isendit), aul (150 000) ja mustvaeras (79 000). Radarvaatlustel fikseeriti ligikaudu 273 000 lindu 35 liigist ja liigirühmast ning saadi ülevaade nende rände kõrgusest ja ajast. Radariandmetest selgus, et päeval toi-

mub ränne põhiliselt madalal vee kohal, öösel aga kuni 1,6 km kõrgusel. Saadud tulemustest võib järeldada, et väinale kavandatud sild oleks lindude rändeteel oluliseks takistuseks.

Kevadisi radarvaatlusi võib pidada uueks etapiks lindude rände uurimisel Eestis. Uuringute käigus sai mitu Eesti ornitoloogi vastava väljaõppe ning Eesti Maaülikoolil on kavas alustada ka radaruurinute õppeprogrammi.

Aivar Leito

Linnuatlase töös osales ligi 400 inimest

Tänavu lõppesid 2004. aastal alguse saanud uue haudelindude levikuatlase välitööd. Andmete kvaliteedi parandamiseks otsustas atlase töörühm siiski arvestada ka olemasolevaid 2003. aasta andmeid, kuid seda vaid nende piirkondade kohta, kuhu vaatlejad pole sattunud (näiteks osa Lääne-Eesti saari). Samamoodi talitati ka eelmise linnuatlase koostamisel.

Uue linnuatlase andmeid on praeguseks laekunud 389 põhivaatlejalt ja

kokku oleme saanud ligi 211 000 vaatluse andmeid. Andmete kogumises osales kõige rohkem inimesi esimesel aastal ja andmeid edastanud inimeste arv vähenes aasta-aastalt. Ilmselt jäi vähemaks neid huvilisi, kes olid valmis korraldama vaatlusretki ka oma elupaigast kaugematesse paikadesse.

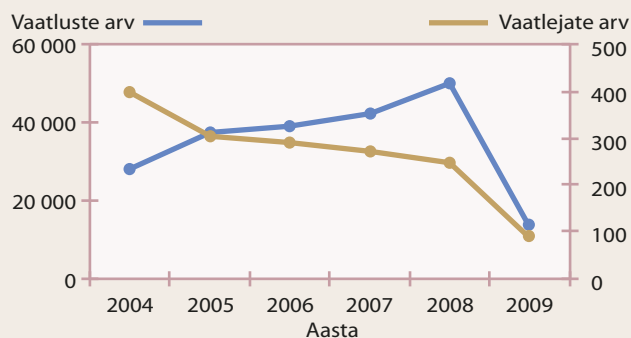
Laekunud vaatlusandmete arv aastast aastasse aga kasvas ning suurim kogus andmeid on laekunud 2008. aasta kohta. Selle põhjuseks võib olla vaatlejate

kogemuste kasv ja juhuhuviliste osakaalu langus. Enamik inimesi (86%) on atlaseperioodi jooksul saatnud andmeid vähem kui 1000 vaatluse kohta, kuid 10 aktiivsemat kaastöölist on teinud kokku peaaegu kolmandiku kõigist vaatlustest.

Kakskümmend kõige aktiivsemat atlase kaastöölist on olnud (tähestikulises järjestuses): Margus Ellermaa, Jaanus Elts, Trinus Haitjema, Andrus Jair, Riho Kinks, Miranda Klaij, Andrus Kuus, Eerik Leibak, Eedi Lelov, Leho Luigujõe, Riho Marja, Mati Martinson, Renno Nellis, Rein Nellis, Margus Ots, Uku Paal, Alar Soppe, Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd, Tarmo Teppe, Ülo Väli.

Suur tänu kõigile, kes leidsid võimaluse anda oma panus kodumaa lindude praegusaegse leviku väljaselgitamiseks! Kellel on veel jäänud andmeid märkmikusse või mällu, palume need võimalikult kiiresti meile edastada.

Jaanus Elts, Andrus Kuus

Aasta linnu joonistusvõistlus ja folkloori kogumine

Käimasoleva kodukaku aasta lõpetuseks on Eesti Ornitoloogiaühing välja kuulutanud aasta linnu joonistusvõistluse. Sellel osalemiseks pole vaja teha muud, kui esitada tavalisel A4 mõõdus paberil oma kujutlus kodukakust, teistest Eesti kakkudest või nende eluga seotust. Pildile tuleb panna ka pealkiri, kirjutada juurde oma nimi, vanus ja kontaktandmed ning saata see ornitoloogiaühingusse märksõnaga „Aasta linnu joonistusvõistlus“.

Lisaks joonistusvõistlusele kutsub ornitoloogiaühing koos Eesti Rahvaluule Arhiiviga kõiki üles ka kakkude ehk öökullidega seotud folkloori koguma - põnevaid kogemusi, lugusid, juhtumisi, uskumusi jms. Kõigile lugudele tuleb juurde lisada enda ja jutustaja nimi ja kontaktandmed, sündmuse toimumise koht ja aeg ning ka kaku liik, kui see

on teada. Märgi kindlasti ka võimalikult täpselt, kus see uskumus on levinud või jutt kuulnud (maakond, küla, piirkond vm). Saada oma lood ornitoloogiaühingusse või e-postiga aadressil andrus.jair@gmail.com, märksõnaks „Kakufolkloor“.

Nii joonistusi kui folkloori ootame 15. novembrini. Juhendid ja reeglid on ka aasta linnu kodulehel www.eoy.ee/kodukakk. Huvitavamad kakulood ja joonistused pannakse üles aasta linnu kodulehele ning neid eksponeeritakse 14. detsembril Eesti Rahvusraamatukogus toimival aasta linnu loodusõhtul. Kogutud pärimus talletatakse Eesti Rahvaluule Arhiivis. Tublimatele folkloorikogujatele ja parimate joonistuste autoritele on ka auhinnad.

Aasta linnu töörühm, Andrus Jair

JOONISTUS: HANSA KALVET/EOÜ

Linnusõber

Sten Reimann
(35),
sõjaline
juhtimine;
kaitseväge
kontingendi
juht

FOTO: ERANOGU

„Kontakt loodusega tekkis mul varajases lapsepõlves vanavanemate juures Pärnumaal. Tehtud märkmed võimaldasid küll võrdlusi ja andsid ka mõningaid vastuseid, kuid peamiselt tekitasid siiski uusi küsimusi, mis jäid aastateks vastuseta. Huvi looduse vastu süvenes matkadel kaugetesse mäestikesse ja kõrbetesse. Kauged reisid, lummavad vaated, eksootilised taimed ja linnud

moodustasid kodumaa loodusega põneva kontrasti.

Hilisemal ajal on elu mind tuttavaks teinud mitme linnuteadlasega, kellelt olen nüüd lindude kohta üha rohkem teadmisi ammutanud. Minu teed on viinud järjest enam Lääne-Eestisse, Matsallu ja Saaremaa läänerannikule. Läänemeri ja talvistel veelinnuloendustel osalemine on süvendanud mu huvi Eestis pesitsevate ja talvituvate veelindude vastu. Suurt huvi pakkus mulle ka käesoleval aastal Eestis esmakordselt korraldatud kevadrände radarseire jälgimine.“

Stenil on vabal ajal väljas liikudes lindude jälgimiseks alati binokkel kaelas, sageli ka fotoaparaat nende jäädvustamiseks. Vahel on tal aega saata töö kõrvalt linnu-uudiseid isegi Afganistanist ja Iraagist.

Nuputa

Eelmise Tiirutaja joonistusel oli lapse käsi kujutanud meie rahvuslindu suit-supääsukest. Auhinna võitis õigesti vastanute seast Estra Kink. Küsime taas: mis liik on pildil? Vastuseid ootame 1. detsembriks aadressile riho.kinks@eoy.ee. Õigesti vastanute vahel loosime välja linnumääraja „Linnusõbra taskuraamat“.

FOTO: MALLOR MALMRE

Õnnitlused

Eesti Ornitoloogiaühing õnnitleb juubeli puhul ja tänab toetuse eest:

Mart Niklus 75
Liina Eenpuu 60
Kadri Kullapere 60
Aivar Leito 55
Andres Kuresoo 55
Reet Mändla 50

Vilju Lilleleht 70

Vilju Lilleleht töödest ja tegemistest saaks kirjutada terve raamatu. Suure osa oma elust on ta tegelnud sulelistega, peamiselt metsa-, ranniku- ja veelindudega. Ta on pikka aega olnud Eesti Ornitoloogiaühingu juhatuse liige ja mitme komisjoni juht, tema koostatud raamatutest on tuntuimad „Eesti punane raamat“ (1998) ja „Birds fo Estonia“ (1994). Viimastel aastatel on Vilju olnud ornitoloogide eeskõnelejaks kormorani teemal. Vilju Lilleleht on Eesti Ornitoloogiaühingu auliige.

FOTO: MARIE LILLELEHT

Üritused

Ornitoloogiaühing alustab taas **ettekandeõhtutega**. Ühispealkirja all „Ülikoolid ühingesse!“ kõnelevad meie ülikoolides tegutsevad linnuteadlased oma uuematest avastustest ja avavad teadustöö köögipoolt. Oodata võib uusi põnevaid teadmisi ning rohkem pildimaterjali linnuteadlaste värvikast elust välitöödel! Teadlaste jutt on lihtsas keeles ja arusaadav kõigile linnuhuvilistele. Ettekanded toimuvad Tartus Baeri majas (Veski 4) algusega kell 18.

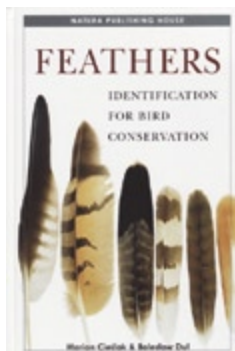
- 22. oktoobril Marko Mägi (Tartu Ülikool) „Puukide mõju metsavärvulistele“
- 5. novembril Indrek Pöder, Ivar Ojaste, Aivar Leito (Eesti Maaülikool) „Sookure elupaigad ja rändeteed“
- 9. novembril Kadri Moks (Tartu Ülikool) „Stressi mõju poegade toitmisele must-kärbsenäpil“
- 3. detsembril Kalev Rattiste (Eesti Maaülikool) „Kalakajaka pikaajalised uuringud: mida me juba teame ja mida veel ei tea“

■ **EOÜ traditsiooniline aasta lõpu koosviibimine** toimub sel aastal 29. detsembril Tartus Baeri maja saalis (Veski 4), kus Riho Marja räägib loodusretkest Peruuusse. Üritusele on oodatud kõik linnusõbrad. Täpsem teave ilmub ühingu interneti kodulehel ja aasta viimases Tiirutajas.

■ **Aasta linnu loodusõhtu** ja kakuaasta pidulik lõpetamine toimub 14. detsembril algusega kell 18 Tallinnas Rahvusraamatukogu saalis. Täpsem teave detsembris.

■ Novembris algab **talilinnuloenduse** hooaeg. Meil talvituvatest maismaalindudest parema ülevaate saamiseks on iga uus osaleja väga oodatud. Loendusega liitumiseks tuleb ühendust võtta Jaanus Eltsiga (jaanus.elts@eoy.ee).

Linnuhuvilised soovivad

Feathers: Identification for Bird Conservation. Marian Cieślak & Boleslaw Dul. Natura Publishing House. 320 lk

Sulgede määrajaid on koostatud väga vähe. 2006. aastal ilmus Poola autoritelt kvaliteetne määraja, mis sisaldab detailseid fotosid ja juhiseid 60 linnuliigi sulgede määramiseks. Liike pole küll palju ja autorid on valinud vaid Euroopa Liidus looduskaitseliselt olulised linnuliigid, kuid paljud neist esinevad ka Eestis ja selliste määrajate nappuse tõttu on see tubli abiline leitud sulgede omaniku kindlakstegemisel. Raamatuga on võimalik tutvuda ja seda tellida internetist aadressil www.naturapublishing.eu.

Kroonika

EOÜ suvepäevad.

20.-21. juunil Võrumaal Ruusmäel toimunud EOÜ suvepäevade tihe programm pakkus tegevust nii lastele, algajatele kui ka tõsisematele huvilistele. Lõbusaks kujunes kaku pesakasti pidulik paigaldamine mõisaparki ja õhtused vested lõkke ääres. Suvepäevadel osales seekord 106 inimest, kellest kolmandik olid huvilised väljastpoolt ühingut.

Foto: Uinwis Sakuus/EOÜ

Aasta linnu postmark

8. oktoobril andis Eesti Post välja juba traditsiooniks saanud aasta linnu postmargi ning vastava kujundusega ümbriku ja maksikaardi. Komplekti kujundajaks on Vladimir Taiger, kes on ka mitme varasema aasta linnu postmargi autor.

FOTO: EESTI POST

Estonian Open 2009

15. augustil Harjumaal toimunud XV linnuvaatlemise võistlusel osales 17 võistkonda 62 osalejaga Eestist ja Soomest. Võistluse jooksul kohati kokku 192 linnuliiki, kaks parimat võistkonda said kirja võrdsest 145 liiki. Kõige üllatuslikum oli võistluse jooksul täheldatud meriskite massränne. Lähemalt loe www.estbirding.ee.

Uued linnuliigid Eestis

■ 2. oktoobil jäi Läänemaal Põgaris linnuvaatlejatele silma tundmatu viglesarnane lind, kes osutus **tundra-neppvigleks** (*Limnodromus scolopaceus*). See kurvitsaline pesitseb Põhja-Ameerikas ja Kirde-Aasias ning eksib Euroopasse harva. Kui EOÜ linnuharulduste komisjon vaatluse kinnitab, on tegemist 375. Eestis kohatud linnuliigiga.

■ 20. juulil kohtas tuntud linnuharulduste leidja Aivar Veide Läänemaal Haversis **kõrbetüll** (*Charadrius leschenaultii*). Eestis esmakordselt vaadeldud liik pesitseb Kesk-Aasias, meile lähimad pesitsusalad asuvad Türgis. Kõrbetüll on Eesti linnunimestiku 374. liik.

Kõigi Eestis kohatud linnuharulduste vaatlustega saab tutvuda EOÜ

FOTO: DAVE APPLETON/WILDLIFE.GOBIRDING.EU

FOTO: AIVAR VEIDE

kodulehel linnuharulduste komisjoni aruannetes.

Eesti Ornitoloogiaühing
Postiaadress: Pk 227, Tartu 51002
Külastusaadress: Veski 4, Tartu
Telefon: 742 2195
E-post: eoy@eoy.ee

Tiirutaja toimetaja: Riho Kinks
Telefon: 508 6690
E-post: riho.kinks@eoy.ee
Tiirutaja ilmub neli korda aastas

Selle lehe koostamist on lisaks märgitud autoritele toetanud www.rspb-images.com www.gobirding.eu, www.keskkond.eu ja Islandi, Liechtensteini ja Norra EMP finantsmehhanismid.
Küljendus: Eesti Loodusfoto

